

Rehtori Jorma Niemelä, Diak:

Ammattikorkeakoulut oleellinen osa suomalaista innovaatiojärjestelmää

Ammattikorkeakoulujen keskeiseksi tehtäväksi jo lainsäädännöstä lähtien on annettu työelämää palveleva tutkimus- ja kehittämistoiminta. Tämä näkyy siinä, että vaadittavan maisteri-, lisensiaatti- tai tohtorikoulutuksen lisäksi henkilökunnalla tulee olla työelämäkokemusta. Koulutuksellisen ja työelämäkokemusvaatimuksen lisäksi opetushenkilökunnalta vaaditaan pedagoginen pätevyys.

Ammattikorkeakoulut ovat kehittäneet tutkimus- ja kehittämistoimintaansa niin vauhdilla, että suurimpien ammattikorkeakoulujen t&k-volyymi ohittaa jo pienempien yliopistojen tutkimustoiminnan volyymin. Ammattikorkeakouluilla on yli 500 tohtoria, yli 600 lisensiaattia ja noin 4700 maisteria palveluksessaan, joten ne antavat melkoisen potentiaalin suomalaiseen innovaatiojärjestelmään.

■ Innovaatio-sanaa käytetään monessa merkityksessä – ja usein jopa taikamantrana. Myös sosiaalista innovaatiota on pyritty määrittämään. Laajimmillaan sillä on ymmärretty yhteiskunnan uudistumis- ja suorituskykyä. Suppeimmillaan sillä on tarkoitettu uutta teknistä laitetta sosiaalipalveluiden käytössä. Ajattelu on kuitenkin syventynyt ja täsmentynyt.

Pekka Karjalaisen ja kumppanien osuvan, kohdennetumman määritelmän mukaan ”sosiaalinen innovaatio syntyy, kun sosiaaliseen pulmaan löydetään uusi ratkaisu katsomalla vanhaa asiaa uudella tavalla tai uudesta näkökulmasta, verkostoitumalla uudella tavalla, löytämällä uusi työskentelytapa tai kehittämällä kokonaan toisenlainen ja uusi toiminto.”

Ammattikorkeakouluihmiset ovat puhuneet myös kehittämishakuisesta tutkimuksesta. ”Kehittämishakuinen tutkimus ei tyydy – kuten Hannu Valkama on todennut – ”asiantilojen kuvailuun, ymmärtämiseen tai selittämiseen, vaan nimenomaan kysyy niille parempia vaihtoehtoja”.

Diakilaisen näkemyksen on tiivistänyt tutkimusjohtajamme Sakari Kainulainen sanoihin ”oikein, totta ja hyödyllistä”. Minulle tuo sanakombinaatio avautuu siten, että kaiken perusta on toiminnan eettisyys, toinen kivijalka on tiedossa ja kolmas on sen tiedon hyödynnettävyydessä.

Meidän tehtävämme on siis muuntaa tieteellinen tieto, käyttäjäkokemus ja työntekijöiden osaaminen yhteistyössä työelämän kanssa paremmiksi tuotteiksi, toimivimmiksi palveluiksi ja tehokkaimmiksi prosesseiksi. Erityisesti käyttäjälähtöisten palveluinnovaatioiden kehittämisessä ja käyttöönotossa Suomella onkin vielä parantamisen varaa.

■ Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaisesti maahamme luodaan näinä aikoina kansallinen innovaatiostrategia. Esko Ahon johtama työryhmä jätti esityksensä strategiaksi kesäkuun alkupuolella. Kansallisen innovaatiostrategian tehtävänä on luoda edellytyksiä laaja-alaiselle innovaatiopolitiikalle suomalaisessa yhteiskunnassa, varmistaa innovaatioympäristömme kansainvälinen kilpai-

luckyky sekä edistää innovaatioiden syntyä ja käyttöönottoa. Ahon työryhmän monelta osin hyvä esitys kaipaisi kaksi täsmennystä.

Esityksen laatijat ymmärtävät innovaation hyödynnettynä osaamislähtöisenä kilpailuetuna. Totta kai jokaisen kansallisvaltion tehtävä on selviytyä kovassa kansainvälisessä kilpailussa ja totta kai Euroopan unioni pyrkii selviytymään Aasian talouksien puristuksessa, mutta innovaatiotoiminnassa on mielestäni kansallisen ja EU-edun rinnalle asetettava globaali selviytyminen.

Suomen hallitukselle valmistellussa innovaatiotoimintaa koskevassa mietinnössä todetaan kyllä oikein, että ilmastonmuutos ja kestävä kehitys toimivat muutoksen ajureina. Korkeakoulujen on otettava koulutuksen ja tutkimus- ja kehitystoiminnan tavoitteet sekä isänmaallisina kansallisina selviytymistavoitteina että aivan yhtä vankasti ihmiskunnan selviytymishaasteina. Meidän on löydettävä jatkuvasti uusia, luovia ja innovatiivisia ratkaisuja köyhyyden ja eriarvoisuuden sekä luonnonmullistusten seurausten ratkaisemiseksi tässä yhdentyvässä maailmassamme. Usein sellaiset sosiaali- ja terveystaloudelliset ongelmat kuten päihteet ja HIV/AIDS suistavat perheitä, kyliä ja jopa kansakuntia köyhyyteen.

Tässä kuussa käyty sota Euroopan laitamilla osoitti, että erilaiset kansalliset, taloudelliset ja poliittiset jännitteet voivat herkästi räjähtää. Meillä pitää olla unelma paremmasta maailmasta, jota rakennetaan rauhalla, elämän edellytyksiä tasamaalla ja keskinäisellä avulla. Myös innovaatiotoiminnassa pitää nähdä globaali vastuu. Ilmastonmuutoksesta kaikkien on kannettava vastuu, mutta erityisesti meidän länsimaiden. Meidän innovaatiomme ovat usein olleet energiatuhlareita ja uusiutumattomien luonnonvarojen tuhlaavaa käyttöä edistäviä.

Antti Hautamäen (2008) mukaan kestävä innovointi perustuu eettisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestäville periaatteille. Se määrittäminen sopii mielestäni mainiosti ohjenuoraksi niin ammattikorkeakoulujen kehittämishakuiselle tutkimustoiminnalle.

■ Toinen reunahuomautus Esko Ahon työryhmän työhön liittyy ammattikorkeakoulujen asemaan. Emme me vaadi mukanaoloa, vaan toteamme, että se vain on valtion taholta asetettu meidän tehtäväksemme.

Esimerkiksi uusi yliopistolakiehdotuksen perusteluissa korostetaan yliopistojen merkitystä aluevaikutavuudessa ja sen merkitystä pk-sektorille. Tässä yliopistoille annetaan se tehtävä, joka ammattikorkeakouluilla on ollut jo vuosia ja joka haaste on otettu vastaan. Molemmilla korkeakoulusektoreilla, niin tiede- kuin ammattikorkeakouluilla, on tärkeä sijansa suomalaisessa innovaatiojärjestelmässä.

Korostaisin myös ylempien ammattikorkeakoulututkintojen merkitystä työelämälle. Siinä jo työelämäkokemusta omaavat tekevät gradua vastaavan työelämän kehittämistehtävän, ja oppivat samalla – ei vain keräämään tietoa – vaan luomaan näkemyksen siitä, miten olemassa olevaa asiantilaa voisi parantaa.

■ Miten voimme Diakina olla innovatiivinen yhteisö? Innovaatiotutkimuksesta havaitsemme ensinnäkin sen, että innovaatiot syntyvät usein rajapinnoilla. Vaikka Diak ei ole kovin monialainen, me olemme laittaneet sosiaali-, terveys- ja kirkonalan koulutukset hedelmälliseen vuorovaikutukseen. Turussa viestinnän ja viittomakielen tulkkien koulutus on synnyttänyt innovatiivisia ratkaisuja. Nyt tarvitaan sitä, että kaikki koulutusalamme ovat luovassa vuorovaikutuksessa ja että koko ajan hengitämme ulospäin työelämään ja yhteiskuntaan.

Englanninkielinen koulutusohjelmamme on osoittautunut koko Diakin menestymisen kannalta elintärkeäksi avaukseksi. Vilkas kansainvälinen vuorovaikutus on yksi Diakin tärkeistä rajapinnoista samoin kuin vahva ja jo perinteinen monikulttuurinen koulutuksemme. Juuremme ovat keskieu-rooppalaisessa koulutusperinteessä. Olemme vahvistaneet juuriemme elinvoimaisuutta luomalla eurooppalaisten diakonia-alan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen verkoston.

Organisaation tavoitetietoisuus on toinen innovatiivisen yhteisön tunnusmerkki. Diakilla on historiallisista juuristaan lähtien ollut sydämellä osallisuuden ja ihmisarvon edistäminen. Meidät tunnetaan köyhien ammattikorkeakouluna. Äkkipäätä joku voisi ajatella, että edustamme jotenkin traditionaalisia arvoja, jotka eivät toimi muutoksen ajureina. Traditionaaliset arvot ovat usein olleet pontimena uusien ratkaisujen löytämiseksi dynaamisella tavalla. Esimerkkeinä voi pitää monia 1800-luvun kristillissosiaalisia liikkeitä tai nykypäivänä Helsingin Diakonissalaitoksen työtä monien marginaalissa elävien parissa. Keskustelu traditionaalisista ja moderneista arvoista johtaa harhaan; kyse on siitä, ovatko arvot radikaalisti ihmisen puolella.

Organisaation autonomia on kolmas keskeinen tekijä. Siksi ilomme oli niin suuri, kun itsenäisyytemme tunnustettiin korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suuntaviivoissa. Tarvitaan liikkumavaraa, mahdollisuutta tarttua tilaisuuksiin. Autonomia edellyttää myös talouden turvaamista niin, että aitoa autonomiaa on niin toiminnallisesti kuin taloudellisestikin.

Autonomia ei merkitse sitä, ettemmekö työelämätahojen ohella verkostoituisi toisten ammattikorkeakoulujen, tiedekorkeakoulujen, sektoritutkimuslaitosten – erityisesti Stakesin – ja muiden tutkimuslaitosten kanssa.

Luova tila, jännitteinen tila on neljäs ominaisuus. Pitää olla kykyä haastaa olemassa oleva tilanne. Pelkona on ollut, että korkeakoulupoliittisen murroksen ja omien tarpeiden pohjalta noussut Diakin rakenne- ja organisaatiokehittäminen olisi synnyttänyt sisäisesti jännitteisen tilan, joka olisi syönyt kyllä luovuuden ja energian itse päätehtävältämme, koulutukselta ja kehittämistoiminnalta.

Näin ei ole kuitenkaan käynyt. Muutokset on koettu välttämättöminä ja monilta osin oikeina ratkaisuina. Nyt on kuitenkin muutoksen vakiinnuttamisen lisäksi ennen kaikkea sisällöllisen ja laadullisen kehittämisen aika.

Kykenimme murrosvuosina kehittämään opetusta ja sen menetelmiä niin, että meitä palkittiin tuloksellisuusrahalla. Nyt meillä on useita virityksiä, muiden muassa rakenteilla olevat Topit eli työelämän oppimisympäristöt: Niihin tarvitsemme luovaa, positiivisella tavalla jännitteistä tilaa uusien innovaatioiden synnyttämiseksi.